

VIII.

Godfried III, hertog van Brabant, deed zijne plechtige intrede in zijne goede stad Meersenberg. Het belfort en al de kerktorens hadden hem reeds van verre hunnen bronzen welkomsgroet toegegalmd; de wethouders, met hunnen grijzen meier aan het hoofd, waren hem tot buiten de muren tegengetreden; het kapittel der hoofdkerk, gevolgd door tal van priesters en monikken, in groot ornaat en door wierook omwalmd, had hem op indrukwekkende wijze begroet; de mooiste meisjes van Meersenberg, in witte kleederen en met kransen om de afhangende lokken, strooiden bloemen voor hem uit; van de stadspoort tot het raadhuis werd de samengestroomde menigte langs weerszijden der straten op afstand gehouden door talrijke gildesoldaten, in eene dubbele rij geschaard. Bij het naderen van den vorstelijken stoet keerden zij, ten teeken van eerbied hunne zwaarden en pieken met de punten naar den grond, terwijl de kleurige en zinnebeeldige banieren der gilden, in het spelend zonnelicht wapperend, naar hem toe neigden, en het volk, met de mutsen zwaaiend, den machtigen hertog heil toeriep.

Op de groote markt gekomen had de vorst, hoezeer ook aan dergelijke tooneelen gewoon, een kreet van verrassing geslaakt. Aan zulke ontvangst had hij zich in geenendeele verwacht. Al de gevels waren er met tapijtwerk behangen en met groenen bloemen versierd. Het ruime plein vullend, bevond zich daar, in ééne schittering van staal het overige gedeelte der stedelijke krijgsmacht, in dichte drommen opgesteld: afdeelingen boog- en voetboogschutters, slingeraars, piekeniers, zwaardmannen, enz., wisselden er elkander af. Allen stonden zij daar in 't gelid, zwijgend, onbeweeglijk, fier, indrukwekkend... En de veldheersblik van den hertog had met onverholen welgevallen over die krijgshaftige drommen gedwaald. Misschien wel berekende hij op dien stond het voordeel, dat die gewapende gemeentenaren hem konden verschaffen in den ophanden zijnden veldtocht tegen Hendrik den Blinde, graaf van Namen.

Godfried III staat in de geschiedenis bekend als een vorst wiens levensloop eene aaneenschakeling was van allerlei avonturen. Zijn vader, Godfried II, had slechts twee jaar geregeerd en bezweek aan eene kwijnende

ziekte toen hij volop krijg voerde met Hendrik II, den stoutmoedigen graaf van Limburg. Toen hij stierf was zijn zoon nog slechts een kind in de wieg. Het waren beroerde tijden en het erfgoed der nazaten van Godfried met den Baard verkeerde in groot gevaar. Slechts de eendracht, de moed en de verkleefdheid van de heeren en der vrije stedemannen konden het van eenen wissen ondergang redden. Dit gebeurde. In eene vergadering te Leuven gehouden, werd de voogdij over den jongen vorst opgedragen aan vier beroemde edellieden: de heeren van Diest, van Bierbeke, van Wezemaele en van Wemmel. De taak was moeilijk en vol gevaren. Verscheidene woelzieke kasteelheeren maakten van de gelegenheid gebruik om de oproevaan te ontplooiën. Tusschen dezen onderscheidden zich vooral de Bertholden, heeren van Grimbergen en voogden van de stad Mechelen, welke toenmaals aan de bisschoppen van Luik behoorde. Zij brachten hunne legerbenden te been, gingen een verdrag aan met verscheidene vreemde heeren, liepen het land af, alles verwoestend, namen het sterke kasteel van Vilvoorde in en bedreigden zelfs de hoofdstad Brussel.

Om hem tekeer te gaan riep de regeeringsraad de tusschenkomst in van Diederik van den Elzas, den machtigen graaf van Vlaanderen.

Deze zond hulptroepen nadat de raad er in toegestemd had, dat Godfried bij zijne meerderjarigheid den Vlaamschen graaf als leenheer zou herkennen. Een bloedige slag werd in 1143 op het grondgebied van Ransbeek, dicht bij Brussel, geleverd. Op het oogenblik dat men handgemeen ging worden nam een Brabantsch ridder den jongen Godfried uit de armen der hertogin en hing de wieg met het kind er in aan de takken van den boom, vanwaar het zichtbaar was voor gansch het leger. De slag duurde drie dagen en eindigde met de nederlaag der Bertholden. Daardoor echter was de weerstand der oproerige heeren niet gefnuikt; gedurende zeventien jaren duurde de krijg met afwisselende kansen voort en eindigde slechts met de verwoesting van de sterkte Grimbergen.

Godfried was meerderjarig geworden, en Diederik van den Elzas eischte dat hij hem leenhulde zou komen doen. Godfried begaf zich tot hem, reikte hem zijn zwaard en verklaarde: „Doorsteek mij het hart, want ik verkies liever den dood dan het edele hertogdom Brabant te vernederen!” Toen gaf de Vlaamsche graaf toe en stelde zich tevreden met de heerlijkheid Dendermonde. Deze werd hem door den hertog in vollen eigendom afgestaan.

Door zijn huwelijk met Margaretha, de dochter van Hendrik van Limburg, kwam er langs dien kant ook vrede.

Maar Godfried III was heerschzuchtig en wilde heer en meester worden over al de omliggende gewesten, ten einde alzoo het verbrokkelde Nederlotharingen weder onder zijnen sceppter te vereenigen. Dit stoute stuk bekwam hem slecht. Zijne legerbenden werden te Carnières geheel

verslagen door Hendrik den Blinde en diens bondgenoot, den graaf van Henegouw. De overwinnaars zetteden de Brabanders na tot onder de muren van Brussel. Godfried moest van zijne grootsche plannen afzien en zich bevredigen met den titel van hertog van Brabant.

Al deze oorlogen kostten den strijdzuchtigen vorst veel geld en vele menschenlevens. Het geld werd in zijne schatkist gestort door de opkomende gemeenten, welke er hunne vrijheden mede afkochten, en de heeren, die het op hunne beurt op wraakroepende wijze van hunne ongelukkigelaten afpersten.

Zijn leger, op zoo menig slagveld gedund, werd telkens aangevuld door de benden, welke de gemeenten hem volgens overeenkomst moesten leveren; verder door de lijfeigenen, welke ieder ridder, ieder baanderheer, volgens de feudale wetten in het veld moesten brengen.

Voor de edelen was de oorlog een gemakelijk tijdverdrijf, hetgeen gemakkelijk te verklaren is. De strijdrossen der heeren waren tegen stoot en houw door ijzeren platen beschermd. Zij zelve waren geheel in ijzer gekleed: hun hoofd was bedekt met eenen helm; een halsberg* of maliënhemd met mouwen omsloot den hals, de armen, de romp en hing tot over de knieën; hunne beenen staken in beenbergen of maliehozen; aan de handen droegen zij handschoenen, met ijzeren plaatjes of schelpen bedekt. Hunne aanvalswapen waren de lange lans van berkenhout, voorzien van een ijzeren punt en gewoonlijk met een vlaggetje versierd; een breed zwaard, meestal recht, bij sommigen langs de eene zijde, bij anderen langs de twee zijden snijdend; verder de strijdbijl, de wapenhamer en de knots. Als verdedigingswapen hadden zij nog een ijzeren schild, rondas of beukelaar** van verschillende vormen en grootte, dat, met riemen aan een der armen bevestigd, diende om pijlen, slagen en stooten af te weren.

Het is algemeen bekend dat in de middeleeuwen de ruitery — de edelen strenden allen te paard — de ware kracht van de legers uitmaakte. Wanneer een ridder zijn paard in het gevecht verloren had, was zijne dapperheid hem van geen groot nut meer. Zijne zware wapenrusting, alhoewel zij hem bijna onkwetsbaar maakte, belemmerde zijne bewegingen en matte hem te zeer af om lang het hoofd te bieden aan zijne vijanden. Verder raden wij onze lezers aan tamelijk ongeloovig te zijn wanneer een schrijver, over middeleeuwen sprekend, hun verhaalt van „zwaargepantserde

* *Halsberg*. — Oorspronkelijk een geheel afzonderlijk maliënstuk om den hals te bergen. Later, bij uitbreiding, werd heel het pantsrhemd aldus genoemd. Het zal den lezer niet moeilijk vallen te bepalen waar de Fransche „haubert” zijn oorsprong gevonden heeft.

** *Beukelaar*. — Afgeleid van beuken, d. i. hevig stooten; het doel van dit wapen is heel klaar aangeduid. Het is dus meer dan waarschijnlijk dat de Fransche benaming „bouclier”, welke die verklarende samenstelling mist, en door de uitspraak de Nederlandsche zoozeer nabijkomt, eenvoudig van het Nederlandsche „beukelaar” voortkomt.

We zouden meerdere dergelijke benamingen kunnen opgeven, waarin de Nederlandsche oorsprong niet te loochenen valt, o.a.: éperon — spoor; lance — lans, pique — pick, heaume — helm, dague — dagge, bride — breidel, enz. enz.

ruiters op machtige strijdrossen gezeten, welke laatste beschermd waren door voorhoofdsplaten en borststukken, die (de ruiters natuurlijk!) met gevelde lansen op het vijandelijke voetvolk inrenden." Dat inrennen was nog niet eens draven, en kon hoogstens wat meer zijn dan stapvoets gaan, met zeer dicht gesloten gelederen, de lansen goed in den arm en alle met den scherpen punt naar den vijand gericht. Achter die lansen, die soms wel twaalf voet lang waren, vertoonden de ruiters en hunne paarden zich als een muur van ijzer, welken het voetvolk met zijne veel kortere wapens niet bereiken kon. Dit doet ons denken aan den Zwitserschen vrijheidsheld Arnold van Winkelried, die in den slag van Sempach de lansen van verscheidene vijandelijke ruiters met zijne armen omvatte, ze bijeenbracht op zijne borst en aldus zijn leven opofferde om zijn makkers langs de alzoo gemaakte opening toe te laten de ruiters te naderen, en den zege te behalen. Ook de wapperde pluimbossen op de helmen zijn eerst veel later in zwang gekomen en waren enkel een herkenningsteeken voor de aanvoerders. Dit gebruik bestaat thans nog in de meeste legers.

Dus, het paard was den ridder een onmisbaar iets; het schonk hem meerdere vlugheid en meerdere vrijheid voor het hanteeren zijner wapens. Ook besteedde hij liever een os of een ezel dan te voet te strijden. Hieruit vloeit van zelf voort, dat de zoo hoog geroemde dapperheid der middel-eeuwsche ridders grootendeels afhing van de deugdelijkheid hunner wapens en het bezit van een strijdpard.

Met de laten was het anders gesteld. Bij de best gewapenden bestond de uitrusting uit een ijzeren stormhoed en een kolder of jak met ijzeren ringen, of plaatjes of schubben bezet. Vandaar de scheldnaam *schubbenjak* aan de gewapende lijfeigenen gegeven, en welke is blijven voortbestaan onder den vorm van „Schobbejak”, waarmede men wel eens een gemeen mensch betitelt.

De aanvalswapens der voetgangers kennen wij reeds. De lezer zal nu licht begrijpen dat zij bijna onmogelijk aan de ruiters konden weerstaan, en ook dat het den ridders niet heel moeilijk was, ten koste der slecht gewapende, weinig afgerichte en alle geestdrift missende laten, „wonderen van dapperheid” te verrichten.

Wij hopen dat onze lezers ons deze korte uitweiding over krijgswezen, tactiek, ridderlijken moed en dies meer, niet ten kwade zullen duiden, en dat sommigen zullen bekennen dat zij er wat bij geleerd hebben.

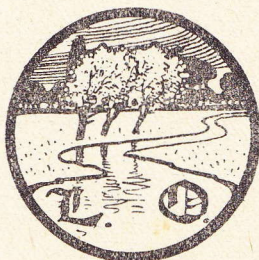
We hernemen met het volgende hoofdstuk den draad van ons verhaal.

GEMEENTE!

EEN VERHAAL UIT DE XIIe EEUW.

DOOR

C. DE KINDER.

LODEWIJK OPDEBEEK

Uitgever.

— ANTWERPEN —

1914.